

سارکوئیدوز و سل

دکتر آیدین پور کاظمی، متخصص بیماری‌های عفونی

مرکز تحقیقات بیماری‌های التهابی ریه دانشگاه علوم پزشکی گیلان

تقریباً یک سوم جمعیت جهان (۲ میلیارد نفر) به میکروب سل آلوده و در خطر ابتلا به بیماری سل قرار دارند و هر ساله حدود ۹ میلیون نفر به سل فعال مبتلا شده و حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون نفر در اثر این بیماری جان می‌سپارند. هفتاد درصد موارد سل در بیست کشور جهان از جمله چین، هند، اندونزی، جنوب شرق آسیا و فدراسیون روسیه زندگی می‌کنند. سل ریوی اسمیر خلط مثبت شایع‌ترین فرم بیماری است. به همین دلیل بررسی اسمیر خلط از نظر باسیل‌های اسید فاست روش اصلی بیمار یابی و تشخیص سل است. علائم عمده سل سرفه، خلط، تعریق شبانه و تب است. در بررسی بافت شناسی گرانولوم‌های کازئیفیه به عنوان یافته ارزشمند برای تشخیص بیماری سل به ویژه در موارد خارج ریوی محسوب می‌شود. در مواردی که در گرانولوم‌ها باسیل اسید فاست دیده نشود تشخیص مشکل می‌شود و علل عفونی (هیستوپلاسموزیس) و غیر عفونی (سارکوئیدوزیس) در تشخیص افتراقی قرار می‌گیرند. در این موارد علیرغم وجود روش‌های گوناگون آزمایشگاهی همچنان جدا نمودن مایکوباکتریوم توبرکلوزیس از محیط کشت روش قطعی برای تشخیص محسوب می‌شود.

سارکوئیدوز که بیماری التهابی گرانولوماتوز غیر کازئیفیه می‌باشد. با توجه به انتشار جهانی و تمایل خاص به درگیر نمودن ریه و ایجاد گرانولوم و ایجاد علائم بالینی مشابه سل ریوی از تشخیص‌های افتراقی مهم و بحث برانگیز سل به حساب می‌آید. با در نظر گرفتن درمان متفاوت و کاربرد کورتیکواستروئید و داروهای تضعیف سیستم ایمنی در سارکوئیدوز که به عنوان داروهای شعله‌ور کننده و تشدید کننده سل محسوب می‌شوند افتراق این دو بیماری و تشخیص صحیح آن‌ها بسیار مهم است.

از طرفی چنین احتمال داده می‌شود که عوامل عفونی و غیر عفونی از جمله مایکوباکتریوم توبرکلوزیس در افراد مستعد از نظر ژنتیکی باعث ایجاد سارکوئیدوز می‌شوند. در صورت تأیید این نظریه در کشورهایی که بیماری سل اندمیک است باید انتظار بروز موارد بیشتری از سارکوئیدوز را داشته باشیم. شاید به همین دلیل از عبارت توبرکلوز سارکوئیدوزیس برای مواردی که این دو بیماری همراه یکدیگر دیده می‌شوند استفاده می‌شود و به این ترتیب مقوله‌ای جدید در علم پزشکی شکل گرفته که با توجه به همراهی دو بیماری با درمان‌های متضاد، چالش‌های جدیدی را پیش روی محققان قرار داده است. در کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته به دلیل توجه کمتر به سارکوئیدوز و فقدان امکانات تشخیصی ویژه برای این بیماری و شیوع بیشتر سل بسیاری از موارد سارکوئیدوز به ویژه در همراهی با سل نادیده گرفته می‌شوند.

امید است با شناساندن موارد همراهی این دو بیماری و روشهای تشخیصی مناسب در این شرایط خاص بتوان بیماران را به هنگام و به طور کامل درمان نمود.